

Acta
Universitatis
Danubius

COMMUNICATIO

The Life and Growth of Language. Prolegomena

William Dwight Whitney¹

Abstract: This fragment is the Romanian translation of the first two chapters of W.D. Whitney's 1875 most influential book, *The Life and Growth of Language*. Therefore, for the present article, we decided to preserve, by way of abstract, Whitney's own words written in this regard: definition of language; man, its universal and sole possessor; variety of languages; the study of language; language learned, not inherited or made, by the individual; process of children's learning to speak; what this involves, outside the province of the linguistic student; origin of particular words; character of a word as sign for a conception; mental training in learning language; determination of the inner form of language from without; constraint and advantage in the process; acquisition of a second language, or of more than one; learning even of native speech a never-ending process; imperfection of the word as sign; language – only the apparatus of thought.

¹ William Dwight Whitney (1827-1894) a fost unul dintre primii și, totodată, unul dintre cei mai influenți lingviști americani, cu o activitate remarcabilă în zona gramaticii sanscrite și a filologiei vedice (vezi Hockett, 1979, pp. v-xx). A exercitat o înrăurire puternică asupra lingvisticii europene, fiind și un precursor al unora dintre ideile importante pe care le va teoretiza ulterior, de pildă, Ferdinand de Saussure în al său faimos *Curs de lingvistică generală* (din 1916). Cea mai celebră scriere lingvistică a lui W.D. Whitney este, fără îndoială, cartea *The Life and Growth of Language* (apărută în engleză în 1875, dar și cu o versiune franțuzească tipărită în același an; vezi Whitney, 1875b), din care am tradus primele două capitole, pentru a le publica aici (vezi Whitney, 1875a, pp. 1-31), convins că multe dintre reflecțiile și observațiile acestui lingvist (*cf.* și Whitney, 1876) sunt încă actuale și instructive. Păstrând titlul original al lucrării, am adăugat în titlul articolului doar termenul *prolegomene* (*prolegomena*, în engl.) pentru a indica natura preliminară a fragmentului reprodus cu această ocazie, procedând și la o numerotare inedită a paragrafelor [nota trad., Cristinel Munteanu].

Copyright: © 2024 by the authors.
Open access publication under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY NC) license
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Keywords: W.D. Whitney; general linguistics; study of language; acquisition of languages; linguistic sign

Viața și creșterea limbii. Prolegomene

1. Introducere. Problemele științei limbii

Limba¹ poate fi definită, scurt și cuprinzător, drept mijlocul de expresie al gândirii umane. Într-un sens mai larg și mai liber, orice îmbracă gândul și îl face inteligibil, indiferent de mod, se numește limbă; și spunem, destul de adecvat, că oamenii din Evul Mediu, de pildă, ne vorbesc prin mărețele lucrări arhitecturale pe care le-au lăsat după ei, mărturie foarte clară a geniului, pietății și valorii lor. Dar, din rațiuni științifice, termenul are nevoie de o restrângere, de vreme ce, altminteri, s-ar aplica mai tuturor acțiunilor și produselor omenești care dezvăluie gândirea ce le dă naștere. Prin urmare, *limba* semnifică, mai degrabă, anumite instrumente prin care oamenii, în mod conștient și intenționat, își reprezintă gândirea pentru a o face, îndeobște, cunoscută celorlalți semenii: este expresie creată de dragul comunicării.

1.1. Instrumentele susceptibile de a fi utilizate în acest scop și, de fapt, utilizate mai mult sau mai puțin, sunt variate: [1] gest și grimasă, [2] semne pictate ori scrise și [3] semne articulate ori vorbite: primele două [categorii] se adresează ochiului, ultimele, urechii. Cea dintâi este întrebuințată preponderent de către muți – chiar dacă nu în puritatea ei, în măsura în care acești nefericiți sunt antrenați și învățați de către cei care vorbesc, iar semnele lor vizibile sunt guvernate, mai mult sau mai puțin, de deprinderi ivite prin articulare; mergând până într-acolo, încât să reprezinte servil sunetele vorbirii. Cea de-a doua, deși era, la începuturile ei, un mijloc de expresie liber și independent, a devenit, totuși, în dezvoltarea sa istorică, o subordonată a vorbirii și chiar și-a găsit în această subordonare perfecțiunea ei cea mai înaltă și utilitatea ei cea mai mare². Cea de-a treia este, pe drept cuvânt, de departe, cea mai importantă; într-o așa măsură, încât, în vorbirea curentă, „limbă” înseamnă rostire și numai rostire. Și în felul acesta o vom înțelege aici: limba, pentru

¹ Pentru a menține o anumită unitate terminologică, în acord și cu titlul cărții, am echivalat aici engl. *language* prin rom. *limbă*, deși Whitney face referire îndeosebi la capacitatea generală (sau universală) de expresie a omului; așadar, ar trebui să înțelegem (cel puțin în acest fragment) prin *language* însuși „limbajul” [nota trad., Cr. M.].

² Vezi, de același autor, *Language and the Study of Language* [1867], pp. 448 și urm.; și *Oriental and Linguistic Studies* [1874], II, pp. 193-196 [nota aut.]

ceea ce se urmărește în această discuție, este ansamblul semnelor articulate și sonore prin care se exprimă, în principal, gândirea în societatea omenească, gestul și scrierea fiind subordonatele și auxiliarele sale¹.

1.2. Nu s-a descoperit nicio comunitate umană care să fie lipsită de un asemenea mijloc de expresie articulată și sonoră. De la cele mai avansate rase până la cele mai înapoiate, toți oamenii vorbesc; toți sunt capabili facă schimb de gânduri, așa cum le au. În consecință, limba îi apare limpede omului drept ceva „natural”; astfel îi sunt înzestrările, împrejurările și istoria – una sau toate acestea –, încât ea constituie averea sa invariabilă.

În plus, omul este singurul deținător al limbii. Este adevărat că și unele animale mai puțin evolute dovedesc un anumit grad al puținței de comunicare, suficient pentru nevoile lor, infinit mărginite, de relaționare gregară. Astfel, lătratul și urlatul câinelui semnifică, prin caracterul lor diferit, dar și prin stilul și tonul variat al fiecăruia, lucruri foarte diferite; pasărea de curte are un cântec de savurare potolită a vieții, un strigăt de încântare și de alarmare, un cotcodăcit de anticipare maternă a grijii, un țipăt de avertizare ș.a.m.d. Dar acestea nu doar că sunt, în gradația lor, cu mult inferioare limbii omenești; ele sunt, totodată, atât de radical diferite de ea, tipologic vorbind, încât același nume nu poate fi cu îndreptățire aplicat ambelor [tipuri]. Dintre facultățile omului, limba este cea mai marcată, mai frapantă și, în mod fundamental, cea mai specifică acestuia.

1.3. Și totuși, în timp ce limba omenească este astfel unică prin comparație cu expresia brută, ea este în sine de o varietate ce ar putea fi corect numită discordanță. Ea reprezintă o colecție de limbi individuale, ansambluri separate de semne sonore destinate gândirii, care – dacă este să le socotim chiar și pe cele singulare, în cazul cărora vorbitorii sunt absolut neinteligibili în raport cu alții – sunt foarte numeroase. Aceste limbi diferă unele de altele în fiecare grad. Unele seamănă atât de mult, încât utilizatorii lor reușesc, cu destulă caznă și grijă, să ajungă să se înțeleagă unul pe altul; în privința altora, chiar și o examinare superficială arată corespondențe bogate; în cazul altora, sunt mai rare concordanțele, ce pot fi descoperite numai prin studiu îndelungat și cercetare; iar un mare număr sunt, după toate aparențele, cu totul deosebite – și, adesea, deosebite nu doar în ceea ce privește semnele reale pe care le întrebuințează pentru variatele lor noțiuni, ci și în ceea ce privește întreaga lor

¹ Relațiile lor naturale și istorice vor fi tratate mai încolo, în capitolul al XIV-lea [nota aut.].

structură, relațiile pe care le semnifică ele, părțile de vorbire pe care le recunosc. Și această diversitate nu concordă cu deosebirile referitoare la capacitatea intelectuală a vorbitorilor: descoperim indivizi înzestrați în diverse grade care utilizează, fiecare după puterea sa, același dialect identic; iar suflete cu un caracter înrudit, din societăți diferite, pot să nu împărtășească împreună vreo comuniune. Nici nu corespunde diviziunilor geografice; ba încă, în marginile și gradele sale, nici cu limitele aparente ale raselor. Nu rareori, printre vorbitorii unei singure limbi sau ai unui ansamblu de limbi asemănătoare, se întâlnesc diferențe de rasă mult mai mari decât printre cei care folosesc dialecte cu totul deosebite unele de altele.

1.4. Acestea, și altele la fel, sunt problemele care rețin atenția acelor care sunt pasionați de știința limbii sau știința lingvistică. Această știință se străduiește să înțeleagă limba, atât în unitatea sa, ca mijloc de expresie umană și diferit de comunicarea brută, cât și în varietatea sa internă, ca material și structură. Ea caută să descopere cauza asemănărilor și a deosebirilor dintre limbi și să realizeze o clasificare a lor, trasând liniile asemănării și desenând granițele deosebirii. Urmărește să determine ce este limba în relație cu gândirea și cum a ajuns să susțină o atare relație; ce anume îi menține traiul și ce anume a ținut-o în viață în trecut, ba chiar, dacă este posibil, cum a luat naștere. Încearcă să afle care este importanța limbii pentru minte și care i-a fost contribuția la dezvoltarea rasei noastre. Și, într-un mod mai puțin direct, ea caută să cunoască și să explice tot ce se poate din istoria dezvoltării umane și din istoria raselor, mișcările și legăturile lor, în măsura în care acestea pot fi descifrate în faptele de limbă.

Niciun popor obișnuit să reflecteze ori să filosofeze nu a fost vreodată orb în fața interesului excepțional al unor astfel de probleme sau neputincios în a contribui cumva la rezolvarea lor. Cu toate acestea, adevărurile descoperite în timpurile vechi au fost atât de puține, încât știința limbii se cuvine să fie privită drept una modernă, la fel ca geologia și chimia; ea aparține, la fel ca acestea, secolului al XIX-lea. A-i face istoria nu ține de sarcina noastră prezentă; iar în spațiul avut la dispoziție în acest volum un atare subiect nu ar putea fi tratat corespunzător; și este mai bine ca acele câteva cuvinte pe care le putem zice despre el să le spunem mai degrabă în ultimul capitol decât aici. Deși a cunoscut o dezvoltare atât de recentă, știința limbii este deja una dintre ramurile fruntașe ale cercetării moderne. Nu este cu nimic mai prejos decât științele surori în ceea ce privește cuprinderea materialului, precizia scopurilor, strictețea metodelor sale, precum și rodnicia în rezultate. Temeliile sale au fost puse adânc și puternic grație analizei amănunțite a multora dintre cele mai

importante limbi omenești și prin examinarea atentă și clasificarea aproape completă a celorlalte rămase. A produs pentru istoria omenirii în întregul ei, ca și pentru cea a diferitelor rase de oameni, adevăruri exacte și întrezăriri avansate ale adevărului, care nu ar fi putut fi câștigate în niciun alt mod. Face posibilă reiterarea vechilor metode de predare chiar și în cazul limbilor familiare și îndelung studiate, precum latina și greaca; scoate în evidență altele cărora, cu doar câțiva ani în urmă, abia dacă li se cunoștea numele. Pe scurt, a dus la creșterea tuturor ramurilor interrelaționate ale cunoașterii, desăvârșindu-se sub forma structurii înseși a gândirii moderne, astfel încât niciun om care aude sau citește nu o poate ignora. Nicio persoană educată nu-și poate permite să se lipsească de o noțiune clară măcar a unei sistematice prezentări de ansamblu a unei științe care pretinde o asemenea atenție.

1.5. În consecință, proiectul acestui volum este acela de a expune și de a ilustra principiile științei lingvistice, de a-i explica rezultatele cât mai deplin în limitele spațiului de care dispunem. Studiul nu este într-atât de dezvoltat și de definitivat încât să nu includă și chestiuni asupra cărora opiniile încă diferă în diverse grade. Dar controversa directă va fi evitată și se va face încercarea de a construi o argumentare care va convinge prin coerența părților sale și prin corectitudinea concluziilor. În conformitate cu planul seriilor de tratate, în rândul cărora intră și acesta, va fi urmărită peste tot crearea unei simplități și a unui nivel de înțelegere de tip popular. Se va vedea, sunt încredințat, că cea mai bună cale pentru a ajunge cu certitudine la rezultatele supreme căutate este aceea de a porni de la adevăruri evidente ori familiare, de a da ca exemple fapte bine cunoscute. Cele mai importante fapte de limbă sunt cele care se găsesc, ca întotdeauna, la îndemâna oricărui vorbitor – și încă, a oricărui om care a studiat alte limbi în afara celei proprii – și a îndrepta atenția inteligentă către ceea ce este esențial, a identifica generalul în mijlocul particularului și fundamentalul de dedesubtul superficialului în chestiuni ce privesc cunoașterea comună, reprezintă o metodă de instrucție care nu poate decât să dea roade bune.

2. Cum își dobândește fiecare individ limba sa. Viața limbii

Cu privire la limbă, nu se poate pune o altă întrebare cu un caracter mai elementar și, în același timp, mai însemnat decât aceasta: Cum dobândim limbajul? Cum de ajunge fiecare individ vorbitor în posesia vorbirii sale? Răspunsul adevărat implică și determină cam toată filosofia lingvistică. Probabil că puțini sunt cei care nu ar

replica imediat că noi ne învățăm limba; ne este predată de către cei în mijlocul cărora ne-a fost dat să fim în copilărie. Și acest răspuns evident și de bun simț este, totodată, după cum vom afla de-a lungul unei cercetări atente, cel corect. Trebuie să căutăm, însă, să vedem ce este implicat în el. În primul rând, el izolează și neagă două alte răspunsuri posibile: că limba este o caracteristică de rasă și, ca atare, este moștenită de la strămoși, laolaltă cu culoarea, constituția fizică, trăsăturile de caracter și alte asemenea; și că este produsă în mod independent de fiecare individ, pe parcursul firesc al dezvoltării sale mentale și trupesti.

2.1. Împotriva acestor două perspective privind dobândirea limbii pot fi furnizate o mulțime de fapte atât de familiare și de netăgăduit, încât ele nu pot fi susținute la modul serios. Împotriva teoriei limbii văzute ca o caracteristică de rasă poate fi adusă, ca dovadă suficient de puternică, existența unei comunități cum este cea americană unde se găsesc din belșug descendenți ai africanilor, ai irlandezilor, ai germanilor, ai sud-europenilor, ai asiaticilor, precum și ai englezilor, toți utilizând același dialect, fără altă diversitate în afara celei care provine din deosebirile geografice și de educație, niciunul vădind vreo urmă de altă „limbă maternă” sau „vorbire nativă”. Dar lumea este plină de astfel de cazuri, pe scară mică sau mare. Orice copil al unor părinți trăitori într-o țară străină ajunge să vorbească graiul străin, doar dacă nu este păzit cu atenție și împiedicat de la așa ceva; sau vorbește atât graiul respectiv cât și limba părinților cu aceeași ușurință. Copiii familiilor de misionari oferă cele mai frapante exemple de acest tip: indiferent de locul în care se află în lume, printre dialectele înrudite de departe sau complet neînrudite, ei își însușesc vorbirea locală tot la fel de „natural” precum copiii celor nativi. Și nu-i nevoie decât ca un copil din părinți englezi, germani sau ruși, născuți în țara lor natală, să fie încredințat (cum se întâmplă adesea) unei doici franțuzaice și să audă doar franțuzește în jurul său, că va crește vorbind franțuzește mai întâi și numai franțuzește, de parcă ar fi fost un copil francez. Și ce este franceza și cine sunt vorbitorii acesteia? Cei mai mulți francezi descind din celți, având particularități celtice pe care niciun amestec și nicio educație nu au fost în stare să le anuleze; însă cu greu poate fi găsit un element consistent de origine celtică în limba franceză; aceasta este un dialect romanic aproape pur, un reprezentant modern al latinei antice. În lume există puține limbi neamestecate, după cum există puține rase neamestecate; dar amestecul celor dintâi nu îl determină deloc pe celălalt și nici nu îi este măsură. Engleza este o dovadă foarte izbitoare în acest sens; elementul preponderent francezo-latin din vocabularul nostru își ia partea cea mai familiară și indispensabilă de la normanzi, o rasă germanică, ce și-au dobândit-o de la francezi, o rasă celtică,

ce și-au luat-o de la italieni, în rândul cărora comunitatea vorbitoare de latină a constituit, la început, un element foarte ne semnificativ din punct de vedere numeric. Este inutil să mai aducem și alte exemple; forța celor date aici va fi sprijinită suficient de cercetarea ulterioară pe care o vom face cu privire la procesele reale de însușire a limbii.

2.2. În măsura în care cealaltă teorie, cea a producerii în mod independent a vorbirii proprii de către fiecare persoană în parte, implică ideea că fiecare moștenește de la strămoșii săi o constituție fizică ce îl face să dezvolte în mod inconștient aceeași vorbire ca a celorlalți, atunci ea coincide virtual cu prima teorie, și aceleași fapte grăiesc cu greutate zdrobitoare împotriva ei; în măsura în care se lasă să se înțeleagă că există o similaritate generală în ceea ce privește constituția intelectuală a membrilor aceleiași comunități, care îi conduce la construirea unor sisteme concordante de expresie, atunci și acesteia îi lipsește în aceeași măsură sprijinul faptelor; fiindcă distribuția dialectelor omenești este tot atât de ireconciliabilă precum aceea a înzestrării naturale și tot atât de sucită ca aceea a formei fizice în rândul ființelor umane. Toate variațiunile acestui dar se întâlnesc în rândul celor care folosesc același grai, fiecare având propriul său grad de abilitate și capacitate; iar suflute cu o constituție similară, aparținând unor comunități diferite, sunt incapabile să relaționeze împreună.

2.3. Ajungem, apoi, să examinăm direct procesul prin care copilul devine apt să vorbească o anumită limbă – un proces suficient de vizibil tuturor încât să permită o critică generală și competentă a oricărei încercări de descriere a sa. Este adevărat că nu putem urma cu deplină înțelegere toți pașii de evoluție a puterilor infantile și copilărești, dar le putem pricepe destul de bine pentru scopul nostru.

2.3.1. Primul lucru pe care copilul trebuie să îl învețe, înainte ca vorbirea să fie posibilă, este acela de a observa și distinge; de a recunoaște persoanele și lucrurile din jurul său, în individualitatea lor concretă, și de a sesiza ca aparținând acestora unele dintre calitățile și acțiunile lor caracteristice. Aceasta este o descriere foarte concisă a unui proces psihologic foarte complicat – a cărui prezentare amănunțită, în orice caz, nu ține de cel care studiază limbajul. După cum vom remarca în treacăt, el nu implică în sine nimic din ceea ce unele animale mai puțin evolute nu ar putea dobândi. În același timp, copilul își antrenează organele articulatorii și obține un control conștient asupra lor, parțial printr-un simplu impuls nativ de a-și pune la

lucru toate forțele înnăscute, parțial prin imitarea sunetelor produse de oamenii din preajma sa: copilul crescut în singurătate va fi, prin comparație, tăcut. Acest proces fizic este destul de asemănător antrenării mâinilor: timp de vreo șase luni copilul și le tot mișcă la întâmplare, fără să știe cum și de ce; apoi, începe să le observe și să le acționeze controlat până în punctul în care, prin voință conștientă, ajunge să facă tot ceea ce este în puterea lor. Controlul și gestionarea organelor articulatorii apar mult mai lent, însă vine și timpul când copilul poate imita cel puțin câteva dintre acțiunile pe care la aude sau le vede la ceilalți; el poate reproduce un anumit sunet sau un anumit gest. Dar înainte de aceasta, el a învățat să asocieze cu unele dintre obiectele familiare lui numele prin care ceilalți le invocă; este rezultatul punerii frecvente împreună a celor două [categorii] de către instructori. Aici se vede mai frapant, cel puțin ca nivel, superioritatea înzestrării umane. Asocierea respectivă este, fără îndoială, un lucru nu tocmai ușor la început, chiar și pentru copil; el nu prinde lesne ideea că o serie de sunete țin de și reprezintă un lucru – la fel cum, mai mare fiind, [prinde] ideea că o serie de caractere scrise reprezintă un cuvânt; însă legătura lor este stabilită atât de des și atât de evident în fața sa, astfel încât să fie învățată în cele din urmă, tot așa cum este învățată legătura dintre zahăr și plăcerea de a gusta, dintre un băț și plata pentru o obrăznicie. Și fiecare copil începe să cunoască lucrurile prin numele lor înainte de a începe să le numească. Următorul pas este acela de a imita și a reproduce numele familiar, de obicei, prima dată, în cel mai imperfect mod, printr-o sugerare a sunetului firesc, inteligibilă doar pentru apropiații constanți ai copilului; iar apoi, odată ce pasul acesta este făcut, se produce pentru prima oară o adevărată declanșare a însușirii limbii.

2.3.2. Deși nu toți copiii încep cu însușirea exact a acelorași cuvinte, totuși limita variației lor este una îngustă. Putem lua drept exemple potrivite, măcar dintre cele mai timpurii, denumirile copilărești pentru „tată” și „mamă”, și anume *papa* și *mamma*, și cuvintele *water* [„apă”], *milk* [„lapte”], *good* [„bun”]. Și trebuie să remarcăm îndeosebi cât de complet extern este procesul care îl face pe copil să lege aceste nume particulare de ideile lor corespondente și cât de empirice și imperfecte sunt ideile înseși. Ceea ce este într-adevăr implicat în *papa* și *mamma*, copilul nu o știe mai deloc; pentru el, acestea sunt doar semne ținând locul unor indivizi iubitori și grijulii, deosebiți în modul cel mai vizibil datorită diferențelor de îmbrăcăminte; și întâmplarea face (nu rareori) ca el să dea aceleași nume altor indivizi ce prezintă diferențe asemănătoare; adevărata relație dintre părintele-bărbat, părintele-femeie și copil el ajunge să o înțeleagă abia mult mai târziu – ca să nu mai vorbim de tainele fiziologice pe care pe care le presupune și pe care niciun om nu le pricepe încă. La fel de puțin înțelege el natura reală a apei și a laptelui; știe doar atât, că dintre

lichidele (denumirea vine, desigur, mult mai târziu, dar nu cu mult după ce copilul a realizat deosebirea dintre lichid și solid) care i se pun dinainte în mod constant există două pe care el le distinge clar, după înfățișare și gust, și cărora alți oameni le dau aceste nume; iar el le urmează exemplul. Numele sunt nuclee provizorii, convenabile pentru adunarea mai multor cunoștințe; de unde provin lichidele va învăța în curând, iar despre structura lor chimică, poate, la timpul cuvenit. Cu privire la *good* [„bun”], prima asociere a termenului este, probabil, cu ceea ce are un gust plăcut; apoi ceea ce este altminteri agreabil ajunge să fie perceput sub același nume; devine aplicabil comportamentului care este agreabil părinților, judecat după un standard pe care copilul însuși este departe de a-l pricepe – și acest transfer într-o sferă morală nu este deloc unul ușor; pe măsură ce crește, copilul continuă (pesemne) să învețe tot timpul să distingă mai fin între *good* [„bun”] și *bad* [„rău”]; însă se prea poate ca el să fie în cele din urmă încurcat aflând că și cele mai înțelepte capete din lume au fost și sunt în mod ireconciliabil în dezacord când vine vorba de ceea ce înseamnă *good* [„bine/bun”] cu adevărat – dacă presupune doar utilitatea sau un principiu independent și absolut.

2.4. Acestea sunt doar exemple tipice, ilustrând potrivit întregul proces al dobândirii vorbirii. Copilul începe ca învățacel și continuă într-o atare calitate. În vecinătatea intelectului său există, neîntrerupt, mai mult și mai bine decât poate el surprinde. Cu ajutorul cuvintelor, el devine capabil să formeze concepte neclare și distincții rudimentare, care, în urma experienței, se vor face mai adevărate și mai precise, se vor adânci, lămurii, corecta. Nu are timp să fie original; mult mai repede decât pot să se cristalizeze pe cale independentă într-o formă impresiile sale brute și confuze, acestea sunt, sub exemplul și instruirea celorlalți, centrate și configurate în jurul anumitor puncte. Se continuă astfel în mod indefinit. Minteă tânără învață mereu cuvinte și lucruri prin intermediul cuvintelor; în toate celelalte cazuri la fel de real, chiar dacă nu la fel de evident, ca atunci când, prin descriere și desen sau grație hărții și planului, este călăuzită spre formarea unui semi-concept inexact al animalului *lion* [„leu”] ori al orașului *Peking* [„Beijing”]. Distincțiile formale făcute de sistemul inflecțional – fie și al unei limbi atât de simple cum este engleza – și de cuvintele de legătură îi scapă, în primă instanță, copilului. El poate capta și întrebuința doar elementele primare ale vorbirii. Nu poate pricepe relația dintre unul și mai mult de unul suficient de clar încât să utilizeze cele două numere ale substantivelor; singularul trebuie să facă treaba amândurora; și la fel și cu forma-rădăcină a verbului, în dauna persoanelor, a timpurilor și a modurilor. Este o perioadă din educația sa în

care mai întâi începe să folosească formele de preterit, de plural și altele de acest tip. La fel și cu pronumele. El este destul de lent în a prinde șmecheria acelor nume schimbătoare, aplicate persoanelor după cum vorbesc, li se vorbește sau se vorbește despre ele; nu înțelege de ce nu se cuvine ca fiecare să aibă propriul nume, dat același pentru toate situațiile: și vorbește despre sine și despre alții cu un atare nume și numai cu acela, sau greșește amar încercând să facă altfel – până când timpul și practica îl îndreaptă¹. Astfel, în orice privință, limba este expresia gândirii mature și exersate, iar tânărul învățacel ajunge să o întrebuințeze imediat ce i-o permit capacitatea naturală și circumstanțele favorabile. Ceilalți au observat, și au clasificat, și au abstras; el doar culege fructul muncii lor. Este exact ca atunci când copilul studiază matematica; el examinează și își însușește, pas cu pas, ceea ce au lucrat ceilalți, cu ajutorul cuvântului, și al semnului, și al simbolului; și, astfel, stăpânește în câțiva ani ceea ce a fost produs de-a lungul unor generații și epoci, ceea ce intelectul său neajutat n-ar fi putut să producă niciodată; din care, probabil, n-ar fi putut să producă vreodată măcar un element, având doar forță mentală, suficientă cât să-l urmărească și să-l dobândească: deși, totodată, pesemne, are capacitatea de a-l spori curând, adăugând ceva nou pentru ca să învețe cei ce vin după el – la fel cum vorbitorul odată educat poate ajunge să adauge limbii, într-un fel sau altul (după cum va fi arătat mai târziu), stocuri noi de expresie.

2.5. În toate acestea, desigur, este implicat infinit mai mult decât ceea ce știința lingvistică este menită să trateze și să explice. Să luăm în considerație, de pildă, cuvântul *green* [„verde”]. Prezența sa în vocabularul nostru presupune mai întâi cauza fizică a culorii, în care este implicată toată teoria opticii: iar aceasta îl preocupă pe fizician; lui îi revine să vorbească despre eter și despre vibrațiile acestuia, și despre frecvența și lungimea undelor care produc senzația de verde [*greenness*]. Apoi există structura ochiului: sensibilitatea sa uimitoare și misterioasă la acest tip de vibrație, aparatul nervos care transmite impresia [respectivă] creierului, structura cerebrală care primește impresia: tratarea tuturor acestora este sarcina fiziologului. Domeniul său se învecinează și se suprapune celui al psihologului, care trebuie să ne spună ceea ce poate [afla] despre intuiție și conceptul rezultat, considerat drept mod și produs ale acțiunii mentale, ale puterii de aprehensiune, distingere și abstragere, și ale legănării conștiinței asupra întregului. Apoi, în auzirea cuvântului *green* [„verde”] este implicată minunata putere a auzului, strâns înrudită cu aceea a vederii:

¹ Cantitatea de filosofie savantă care s-a tot cheltuit inutil pe acest simplu fapt – de parcă ar fi implicat distincția metafizică dintre *ego* și *non-ego* – este ceva cu adevărat surprinzător [nota aut.].

un alt aparat sensibil, care notează și raportează o altă serie de unde vibratorii dintr-un alt mediu vibratil: la fel ca vederea, cade și aceasta în mâinile fizicianului și a fiziologului. Și ei au de-a face cu organele articulatorii, care produc vibrația audibilă; cu obediința lor față de dirijările voinței: dirijări date, însă nu executate sub veghea conștiinței, și implicând acel control al minții asupra aparatului muscular al corpului, care nu este nicicum cel mai mic dintre mistere. Am putea merge la nesfârșit în felul acesta, remarcând ceea ce este inclus în cel mai simplu act lingvistic; iar dincolo de toate s-ar întinde ca un fundal marea taină a existenței și cauza ei, în fața căreia nicio filosofie n-a reușit până acum altceva decât să o recunoască. Fiecare parte din toate acestea prezintă interes și importanță pentru savantul lingvist, însă fiecare în propriul mod și grad; iar sarcina sa specifică și centrală nu are de-a face cu nimic din acestea, ci mai degrabă cu altceva. Și anume: există un semn articulat și audibil, *green* [„verde”], prin care, într-o anumită comunitate, este desemnată o anumită clasă de nuanțe înrudite [aflate] printre nuanțele infinit variate ale naturii și ale artei; și fiecare persoană care, prin naștere ori prin imigrare sau ca vizitator (vizitator fizic ori numai unul mental, în calitate de cercetător al literaturii), pătrunde în comunitatea în cauză, învață să asocieze acel semn cu grupul de nuanțe dat și să îl înțeleagă și să îl folosească pentru a le desemna; și învață să clasifice infinitatea nuanțelor sub acela ori sub anumite alte semne, de o natură și o întrebuințare asemenea. În jurul acestui fapt crucial toate celelalte chestiuni implicate se așază, mai mult sau mai puțin, ca auxiliare; dinspre acesta, ca punctul său de vedere, ele sunt judecate și valoarea le este evaluată. Limba, luată fie în unitățile sale, fie ca întreg, este în mod primar semnul ideii, semnul cu ideea sa însoțitoare; și a lua oricare altă componentă a întrebărilor implicate drept componentă principală înseamnă aruncarea întregului într-o poziție falsă, distorsionând proporțiile și relațiile fiecărei părți. Și, pe măsură ce știința limbii caută cauzele, se străduiește să explice faptele de limbă, investigația primară în această privință este: Cum s-a întâmplat ca acest semn să fie folosit astfel? Care este istoria producerii și aplicării sale? Ba chiar, care este originea sa ultimă și rațiunea sa (presupunând că putem ajunge atât de departe)?

2.6. Căci există, pe cât se poate recunoaște și cerceta, un moment când și un motiv pentru care multe dintre cuvintele noastre au intrat în uz ca semne pentru ideile pe care le reprezintă. De exemplu, o anume altă nuanță coloristică, o specie de roșu, a fost produsă (alături de altele de acest tip) nu cu mulți ani în urmă, ca rezultat al manipulării chimice a catranului, și a fost numită, după reflecție și în mod artificial, de către inventatorul ei *magenta*, după numele unui loc, ce devenise pe atunci faimos

datorită unei mari bătălii¹. Cuvântul *magenta* este în cadrul limbii engleze o parte la fel de reală și de legitimă ca și *green*, deși cu mult mai tânăr și mai puțin important; iar cei care și-l însușesc și-l folosesc pe cel din urmă o fac exact în aceeași manieră ca și în cazul celui dintâi, și, de regulă, cu aceeași ignoranță și lipsă de preocupare pentru originea sa. Cuvântul *gas* [„gaz”] cunoaște la noi o întrebuințare mai largă și mai îndelungată și deține o respectabilă familie de derivate și compuse – precum *gaseous* [„gazos”], *gasify* [„a se gazifica”], *gas-pipe* [„țeavă de gaz”] – și chiar utilizări colocviale figurate, ca atunci când numim un sofist fără substanță, dar mare vorbăreț *gassy* [„balonat”]; însă a fost o invenție cu totul arbitrară a unui chimist olandez (Van Helmont), de pe la 1600 d.Hr. La acea vreme, știința progresa până într-acolo încât să înceapă să formeze noțiunea distinctă a unei condiții aeriforme sau *gazoase* a existenței materiei; și acest nume s-a întâmplat să fie introdus și susținut într-un mod care a dus la aprobarea generală; și astfel s-a fixat ca nume, acceptat de întreaga Europă. Tinerii îl cunosc acum, în cea mai mare parte, în primul rând, ca titlu dat unui anumit tip de *gaz*, făcut folositor din punct de vedere practic prin aceea că oferă lumină; dar în scurt timp, dacă sunt corect educați, ei vor fi puși în contact cu cuvântul respectiv ca să-și formeze ideea științifică pentru care el servește ca semn. Să descoperi istoria acestor două vocabule presupune să ne informăm cu privire la timpul și circumstanțele producerii culorilor obținute din anilină și cu privire la un anumit pas înainte important făcut în gândirea științifică. Nu putem să urmărim atât de lămurit sursa cuvântului *green* [„verde”], fiindcă este cu mult mai vechi, mergând înapoi cu mult dincolo de perioada înregistrării scrise; dar se pare că ajungem prin inferență la o legătură a acestuia cu cuvântul nostru *grow* [„a crește”] și la înțelegerea faptului că un lucru *verde* [*green*] era numit așa deoarece era un lucru *crescător* [*growing*]; și aceasta nu reprezintă o chestiune lipsită de interes ca înrăurire asupra istoriei cuvântului.

2.7. Nu este aici locul de a urmări această linie a investigațiilor și de a vedea ce înseamnă activitatea etimologică ori refacerea istoriei cuvintelor până la originea lor; acesta este un subiect care ne va preocupa cum se cuvine mai târziu. Îl atingem în treacăt doar pentru a nota că motivul primei atribuirii a unui semn uzului său specific este un lucru și că motivul întrebuințării sale ulterioare în acel uz este un alt lucru foarte diferit. Pentru copilul care învață să vorbească, toate semnele sunt în sine la fel de bune pentru toate lucrurile; și-ar putea însuși și l-ar reproduce pe unul la fel ca

¹ Este vorba despre *Bătălia de la Magenta* (din 4 iunie 1859), desfășurată în nordul Italiei, în preajma orașului Magenta, când Napoleon al III-lea i-a înfrânt pe austrieci [nota trad., Cr.M.].

pe altul pentru un anumit scop. De fapt, copiii din diferite comunități chiar învață fiecare diversitate posibilă de nume pentru același lucru: în loc de *green* [„verde”], copilul german îl învață pe *grün*, olandezul, pe *groen*, suedezul, pe *grön* – toate înrudite cu *green* al nostru, deși nu identice cu el; iar copilul francez îl învață pe *vert*, cel spaniol, pe *verde*, cel italian, pe *viride* – un grup similar, și totuși diferit, de nume; în timp ce rusul spune *zelenii*, ungurul, *zöld*, turcul, *ishil*, arabul, *akhsar* și așa mai departe. Fiecare dintre acestea (și sute din altele) se obține în același fel: copilul îl aude rostit de către cei din jurul său în acele împrejurări care îl fac să priceapă pe deplin ce semnifică; cu ajutorul lor, el învață, parțial, să abstragă calitatea culorii din obiectul colorat și să o redea separat; și învață să combine într-o noțiune cuprinzătoare diferitele nuanțe de verde, deosebindu-le laolaltă de alte culori, cum sunt albastrul și galbenul, spre care trec prin gradații insesizabile. Învățăcelul captează noțiunea, măcar într-o măsură, și apoi asociază propriul cuvânt cu ea printr-o legătură pur externă, fiind capabil, odată călăuzit astfel, să formeze aceeași asociere cu oricare alt cuvânt existent sau posibil, cu aceeași ușurință și siguranță. O legătură internă și necesară între cuvânt și idee este absolut inexistentă pentru el; și oricare motiv istoric ar putea fi, acesta este la fel de inexistent pentru simțul său. El poate întreba uneori „de ce?” în cazul unui cuvânt, cum o face, din curiozitatea sa copilărească, în legătură cu orice altceva; dar nu contează câtuși de puțin pentru tânărul etimolog (ca și pentru cel mai în vârstă) ce răspuns primește sau dacă primește vreun răspuns; pentru el motivul unic și suficient care justifică necesitatea întrebuirii acestui semn particular este acela că este întrebuit de către cei din jurul său. Prin urmare, în adevăratul și adecvatul sens al termenilor, fiecare cuvânt moștenit în fiecare limbă omenească este un semn arbitrar și convențional: arbitrar, deoarece oricare din mia de cuvinte curente printre oameni, ori din zecile de mii care ar putea fi fabricate, ar fi putut fi deopotrivă de bine învățat și aplicat acestui scop particular; convențional, deoarece rațiunea utilizării acestuia mai degrabă decât a altuia rezidă doar în faptul că este deja întrebuit în comunitatea de care vorbitorul aparține. Cuvântul există *θέσει* „prin atribuire”, și nu *φύσει* „de la natură”, în sensul că [nu] este, fie în natura lucrurilor în general, fie în natura vorbitorului individual care îl folosește, vreun motiv care îl reglementează și îl determină.

2.8. Există, în mod evident, o exersare și o modelare mentală, precum și o înzestrare mentală, în procesul învățării vorbirii. Acțiunea mentală a individului este disciplinată înspre anumite deprinderi, armonizate cu cele ale comunității sale; el își însușește clasificările și abstracțiile curente, precum și modurile de a vedea lucrurile.

Ca să luăm un exemplu: calitatea culorii este atât de vizibilă și aprehensiunea ei ne este atât de impulsionată de infinitatea diferențierilor sale manifestate înaintea ochilor noștri, încât noțiunea culorii este grăbită [ca formare] și redată mai precis numai prin însușirea cuvintelor care o denotă. Dar în clasificarea nuanțelor de culoare, frazeologia limbii dobândite joacă un rol hotărâtor; ele se organizează dedesubtul și în jurul denumirilor dominante, precum *alb*, *negru*, *roșu*, *albastru*, *verde*; și fiecare nuanță este testată în minte cu ajutorul acestora și raportată la o clasă sau la alta. Iar limbile diferite produc clasificări diferite: unele dintre ele, atât de deosebite de ale noastre, atât de puțin elaborate și desăvârșite, încât însușirea lor oferă ochiului și minții o exersare mult inferioară în distingerea culorilor. Lucrul acesta este încă mai frapant în cazul numelor. Există dialecte¹ care se găsesc într-o stare de uluire infantilă în fața problemei numărării; au cuvinte pentru „unu”, „doi” și „trei”; dar tot ceea ce este dincolo de acestea reprezintă un „mulți” nedivizat. Este destul de sigur că niciunul dintre noi nu ar fi ajuns vreodată mai departe de atât prin propriile eforturi, fără niciun ajutor; dar prin intermediul cuvintelor – și numai prin intermediul cuvintelor, deoarece caracterul abstract al relațiilor numărului este de o așa natură, încât ele, mai mult decât oricare altele, depind, pentru realizarea și manevrabilitatea lor, de expresie – relații numerice din ce în ce mai complicate au ajuns să fie stăpânite de noi, până când am dobândit, în cele din urmă, un sistem care se poate extinde până la orice lucru cu excepția infinitului – și anume, sistemul zecimal sau cel care se dezvoltă prin adăugiri constante de câte zece unități la fiecare denotație dată pentru a o forma pe următoarea superioară. Și care este temeiul acestui sistem? Ei bine, după cum știe oricine, simplul fapt că noi avem zece degete („digits”) la cele două mâini și că degetele sunt substituitele cele mai la îndemână pentru figuri, cele mai pregătite și cele mai firești ajutoare pentru un socotitor nepregătit. Un fapt atât de extern și de fizic ca acesta și, pe cât se pare, atât de trivial a configurat întreaga știință a matematicii și, laolaltă cu lipsa de conștientizare a acestuia, dă formă tuturor concepțiilor numerice ale fiecărui nou învățăcel. Aceasta este o sugestie a experienței umane generale din trecut transpusă prin limbaj într-o lege a guvernării gândului din viitor.

Același lucru, în diverse moduri și proporții, este valabil pentru fiecare parte a limbajului. Traversând lumea materiei și a minții, înaintașii noștri, cu înțelepciunea pe care o aveau la dispoziție, au observat, au dedus și au clasificat; iar noi moștenim în și prin limbaj rezultatele înțelepciunii lor. La fel și cu deosebirile dintre *living* [„în viață”] și *lifeless* [„lipsit de viață”]; dintre *animal*, *vegetable* [„legumă”/„vegetal”] și

¹ Aici Whitney folosește termenul *dialect* (cu aceeași formă și în engleză) în accepția originală de „limbă”; cf. v.gr. *diálektos* „mod de a vorbi” [nota trad., Cr.M.].

mineral; dintre *fish* [“pește”], *reptile* [“reptilă”], *bird* [“pasăre”] și *insect* [“insectă”]; dintre *tree* [“copac”], *bush* [“tufiș”] și *herb* [“iarbă”]; dintre *rock* [“piatră”], *pebble* [“pietriș”], *sand* [“nisip”] și *dust* [“praf”]. La fel și cu cele dintre *body* [“corp”], *life* [“viață”], *mind* [“minte”], *spirit* [“spirit”], *soul* [“suflet”] și cele înrudite cu ele. La fel și cu calitățile obiectelor, atât fizice, cât și morale, și cu relațiile lor, trecute prin sfera tuturor categoriilor: poziție și succesiune, formă și mărime, modalitate și gradație: toate, în multitudinea lor indefinită, sunt divizate și grupate asemeni nuanțelor de culoare, și fiecare grup își are propriul semn pentru a călăuzi aprehensiunea și pentru a ajuta discriminarea [în mintea] celui care îl folosește. Și, încă o dată, la fel cu aparatul afirmației logice: abilitatea de a pune strâns la un loc un subiect și un predicat și de a le testa corespondența prin comparație repetată apare doar prin limbaj; și acesta este mijlocul rodnic prin care vechile cugetări sunt corectate iar cele noi sunt obținute. La fel, în fine, cu aparatul auxiliar al flexiunilor și al cuvintelor de legătură, prin care limbile diferă cel mai mult una de alta, fiecare făcându-și propria selecție cu privire la ceea ce va exprima și ceea ce va lăsa minții să înțeleagă în absența expresiei.

2.9. Astfel, fiecare limbă individuală¹ își are propriul cadru particular de distincții stabilite, configurațiile și formele de gândire, în care – pentru ființa umană care învață acea limbă ca „limba sa maternă” – sunt turnate conținutul și produsul minții sale, depozitul său de impresii, indiferent de felul în care și le însușește, experiența sa și cunoașterea lumii. Este ceea ce se numește uneori „forma internă” a limbii – configurația și tiparul gândirii, potrivit pe un anume corp de expresie. Însă ia naștere ca rezultat al influenței externe; însoțește procesul prin care individul își însușește chiar corpul expresiei; nu este un produs al forțelor sale interne, în lucrările lor libere și necontrolate; este ceva impus din afară. Se reduce doar la aceasta: la faptul că mintea care era capabilă să procedeze altfel a fost direcționată ca să vadă lucrurile în acest fel particular, ca să le grupeze într-o anumită manieră, să le contempleze în mod conștient în cutare sau cutare relații.

¹ În textul lui Whitney sintagma este *single language*. Se vede că prin aceasta lingvistul american a dorit să se refere la o limbă istorică (de ex., engleza, franceza, germana etc.), și nu la limbaj în general [nota trad., Cr.M.].

3. Concluzii

Există, astfel, un element de constrângere în învățarea limbii. Dar este un element de care cel care învață nu este deloc conștient. Indiferent de limba pe care o învață mai întâi, pentru el aceasta este calea firească și necesară prin care gândește și vorbește; nici măcar nu concepe o alta posibilă. Nici nu ar putea fi altfel. Căci până și cea mai săracă limbă existentă este mult mai bună decât tot ceea ce ar fi putut produce puterile oricărui om neajutat, astfel încât dobândirea ei ar implica o prelungire mult accelerată și o antrenare a puterilor celei mai înzestrate ființe chiar; avantajul este atât de mare, încât dezavantajul dispare cu totul înaintea sa. În mod cert, noi, privind din afară, putem găsi motiv de regret, spunând: „Iată un om cu capacități care depășesc cu mult media comunității degradate al cărei membru este; în compensație pentru acele capacități s-ar fi convenit să se nască acolo unde o limbă superioară i le-ar fi dezvoltat până la ceea ce ar fi putut ele să devină; doar că”, ar fi trebuit să adăugăm noi, „această limbă barbară îl ridică mult peste ceea ce ar fi putut să devină dacă n-ar fi învățat deloc să vorbească”.

(traducere din limba engleză de Cristinel Munteanu)

Referințe bibliografice

Hockett, C. F. (1979). Introduction to the Dover Edition. In W. D. Whitney (1979), *The Life and Growth of Language. An Outline of Linguistic Science*. New York: Dover Publications.

Whitney, W. D. (1875a). *The Life and Growth of Language*. London: Henry S. King & Co.

Whitney, W. D. (1875b). *La vie du langage*. Paris: Librairie Germer Baillière.

Whitney, W. D. (1876). *Language and Its Study, with Special Reference to the Indo-European Family of Languages. Seven Lectures*. London: Trübner & Co.